Ålands landskapsregering

Asiakirja Nro Sivunro
UTLÅTANDE 30 S1 1 (4)

Päiväys
5.2.2019

Dnro
ÅLR 2019/822

Eduskunta
Perustuslakivaliokunta
FIN-00102 EDUSKUNTA

pev@eduskunta.fi

Viite
Lausuntopyyntö 28.1.2019

Yhteyshenkilö
Bengt Michelsson, puh. (0)18 25260

Asia
HALLITUKSEN ESITYS HE 297/2018 VP LAIKSI SAIRAUSVAKUUTUSLAIN MUUTTAMISESTA, SAIRAUSVAKUUTUSLAIN 2 LUVUN 6 §:N VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA JA RINTAMAVETERAANIEN HAMMASHUOLLON JÄRJESTÄMISESTÄ JA KORVAAMISESTA ANNETUN LAIN KUMOAMISESTA

Yleistä esityksestä
Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia ja kumottavaksi laki rintamaveteraanien hammashuollon järjestämisestä ja korvaamisesta. Lisäksi sairaankuljetusten, eli ensihoito- ja siirtokuljetusten, korvaukset ehdotetaan lakkautettavaksi vuoden 2021 alusta. Yksityisten terveyspalvelujen käytöstä maksettavat sairaanhoitokorvaukset, eli lääkärin ja hammaslääkärin palkkioiden sekä tutkimuksen ja hoidon korvaukset, lakkautettaisiin vuoden 2023 alusta. Lakkautettavia korvauksia vastaava rahoitus osoitettaisiin maakuntien rahoitukseen valtion varoista.

Lisäksi esitykseen sisältyy ehdotuksia ulkomailla annetusta hoidosta maksettavien korvausten muuttamisesta.

Esitys liittyy valtakunnan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen. Esityksen tarkoitus on osaltaan yksinkertaistaa terveydenhuollon monikanavarahoitusta.

Postiosoite
PB 1060
AX-22111 MARIEHAMN, Åland

Puhelin
(018) 25000

Faksi
(018) 19582

Sähköposti
registrator@regeringen.ax
URL www.regeringen.ax
Virkakirjeet tulee osoittaa Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle, ei yksittäiselle virkamiehelle.

Ahvenanmaan terveydenhuolto
Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 12 kohdan mukaan maakuntapäivillä on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat terveyden- ja sairaanhoitoa 27 §:n 24, 29 ja 30 kohdassa säädetyin poikkeuksin.

Terveydenhuoltoa koskevan maakuntalain (2011:114) mukaan Ahvenanmaan terveydenhuoltoviranomainen tarjoaa julkista terveydenhuoltoa maakunnassa. Ahvenanmaan terveydenhuoltoviranomainen hoitaa tehtävänsä joko tuottamalla terveydenhuoltopalvelut itse tai ostamalla ne muilta terveydenhuoltopalveluiden tuottajilta. Ahvenanmaan terveydenhuoltoviranomainen voi myös myydä terveydenhuoltopalveluita, jos se ei heikennä viranomaisen edellytyksiä hoitaa tehtäviään. Ahvenanmaan terveydenhuoltoviranomainen toimii maakunnan hallituksen alaisuudessa. Maakunnan hallitus vastaa Ahvenanmaan terveydenhuoltoviranomaisen yleisestä ohjauksesta ja valvonnasta. Maakunnan hallituksella ei ole aikeita tehdä muutoksia terveydenhuollon rakenteeseen tai sisältöön valtakunnan uudistusten takia. Valtakunnassa tehtävien terveydenhuollon järjestämistä koskevien uudistusten tulee olla neutraaleja suhteessa Ahvenanmaahan.

Valmisteluprosessi
Maakunnan hallitus on useissa tilanteissa tuonut esiin tarpeen asettaa riippumaton selvitysmies, jonka tehtävänä olisi korkealla tasolla tarkastella valtakunnan uudistuksia suhteessa itsehallintoon ja uudistusten kokonaisvaltaisia vaikutuksia Ahvenanmaan maakuntaan. Sellaista ei valitettavasti ole asetettu. Maakunnan hallitukselle ei myöskään ole annettu mahdollisuutta olla mukana valtakunnan merkittävissä monikanavarahoitusta pohtivissa työryhmissä, vaikka Kansaneläkelaitoksen pääjohtaja on sellaista ehdottanut, koska hän pitää Ahvenanmaan osallistumista tarpeellisena.

Vuonna 2018 on pidetty kaksi videokokousta, joissa maakunnan hallitukselle on kattavasti kerrottu meneillään olevasta työstä monikanavarahoituksen suhteen. Nämä videokokoukset eivät kuitenkaan lähimainkaan vastaa luvattua yhteistyötä, vaan ministeriö on jättänyt tarpeellisia avoimia kysymyksiä ja esitykseen tehtäviä muutoksia eduskunnan ratkaistavaksi.

Lainsäädäntö
Eduskunnan ja maakuntapäivien välisen tämän hetkisen lainsäädäntövallan jaon mukaan sosiaalivakuutusjärjestelmä kuuluu eduskunnan toimivaltaan itsehallintolain 29 §:n 3 kohdan mukaan.

Suomen perustuslain (731/1999) 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 33/2004 vp hallituksen esityksestä sairausvakuutuslaiksi valiokunta toteaa muun muassa perustoimeentulon turvan osalta seuraavaa:

”Sairausvakuutuslaissa säädettävät korvaukset ja etuudet ovat valtiosääntöoikeudellisesti merkittäviä perustuslain 19 §:n 2 momentin kannalta. Sen mukaan lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan muun ohella sairauden ja työkyvyttömyyden aikana sekä lapsen syntymän perusteella. Tällä säännöksellä on asetettu lainsäätäjälle velvoite taata jokaiselle perustoimeentuloturvaa tarvitsevalle subjektiivinen oikeus lailla säädettävään julkisen vallan järjestämään turvaan, joka on yhteydessä säännöksessä lueteltuihin sosiaalisiin riskitilanteisiin samoin kuin lailla kulloinkin annettaviin säännöksiin saamisedellytyksistä ja tarveharkinnasta sekä menettelymuodoista (PeVM 25/1994 rd, s.10/II, HE 309/1993 vp, s. 70/II).”

Valiokunta toteaa lisäksi, että: *”Sairausvakuutuslain turvajärjestelmä toteuttaa*

myös perustuslain 19 §:n 3 momentissa julkiselle

vallalle säädettyä velvollisuutta turvata

jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja

edistää väestön terveyttä samoin kuin velvollisuutta

tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta

vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen

hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.”

Samaan tapaan sosiaali- ja terveysministeriön sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavarahoituksen purkamisen vaihtoehtoja koskevassa raportissa 2015:19 todetaan, että sairausvakuutuksen keskeinen tavoite on tasoittaa väestön sairauksista johtuvia kustannuksia ja parantaa potilaiden taloudellisia mahdollisuuksia hyödyntää yksityisen terveydenhuollon palveluita.

Maakunnan hallituksen toteamukset

Nyt käsiteltävänä olevalla esityksellä pyritään yksinkertaistamaan monikanavarahoitusta valtakunnan sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen kanssa yhteensopivin tavoin. Esityksessä lukee, että monikanavarahoitukseen ehdotetut muutokset voidaan nimenomaan toteuttaa valtakunnassa, koska valinnanvapausjärjestelmä otetaan käyttöön. Ilman suunnitelmia valinnanvapausjärjestelmän luomisesta valtakunnan terveyden- ja sairaanhoitoon, ei tässä muodossa olevaa uudelleenmäärittelyä olisi tehty. Tämä käy myös ilmi esitysluonnoksesta, jossa todetaan, että monikanavarahoituksen yksinkertaistamisen tarkoituksena on vahvistaa maakuntien järjestämisvastuuta. Lisäksi esityksessä sanotaan, että tarkoituksena on käynnistää lainsäädäntömuutoksia, joita tarvitaan terveydenhuollon monikanavarahoituksen yksinkertaistamiseksi, eli useita saman suuntaisia lakiehdotuksia on odotettavissa.

Esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla supistetaan Ahvenanmaan maakunnassa asuvien kansalaisten oikeutta saada sairausvakuutuslain mukaisia korvauksia, eli oikeutta sosiaalivakuutukseen, ilman korvaavien

turvajärjestelmien käyttöönottoa. Ahvenanmaalla ei aiota ottaa käyttöön nyt valtakunnassa käyttöön otettavaksi aiotun kaltaista valinnanvapausmallia. Kansaneläkelaitoksen (Kela) nykyisin hallinnoiman järjestelmän kaltaisen järjestelmän luominen on äärimmäisen kallista. Nyt valtakuntaan suunniteltavan kaltaisen oman valinnanvapausjärjestelmän luominen ei toimisi Ahvenanmaalla sen väestöpohjan takia.

Ahvenanmaalaiset ovat tähän mennessä voineet hyödyntää yksityistä sairaanhoitoa, ja heille on maksettu siitä samat korvaukset kuin muillekin suomalaisille. Nyt käsiteltävänä olevaan esitykseen sisältyvä ehdotus johtaa Ahvenanmaalla siihen, että yksityisestä terveydenhuollosta tulee ahvenanmaalaisille potilaille nykyistä kalliimpaa, kun taas potilaat muualla Suomessa voivat valita julkisen ja yksityisen hoidon väliltä ja maksaa saman potilasmaksun. Kelan nykyisin maksamat korvaukset ovat osa sosiaalivakuutusta. Esitetty tapa, jolla sosiaalivakuutuksen laajuus määriteltäisiin uudelleen sen perusteella, mikä sopii valtakunnan organisaatiorakenteeseen, asettaa ahvenanmaalaiset eriarvoiseen asemaan. Maakunnan hallituksen mielestä tämä ei ole perustuslain mukaista.

Lakiehdotuksessa mainitaan summat, jotka olisivat Ahvenanmaan osuus sairaankuljetusten, eli ensihoito- ja siirtokuljetusten, korvauksista sekä yksityisen terveydenhuollon hoito- ja tutkimuskorvauksista. Maakunnan hallitusta ei ole kutsuttu osallistumaan lakiehdotuksen vaikutusten arviointiin Ahvenanmaan osalta eikä myöskään summista ja niiden suuruudesta päättämiseen. Sen takia Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle jää epäselväksi, mitä kustannuksia summilla on tarkoitus kattaa, esim. mitä tulee hallintojärjestelmien kehittämiskustannuksiin ja niiden ylläpidosta aiheutuviin käyttökustannuksiin. Lakiehdotuksessa ei mainita mitään summaa, joka kertoisi ulkomailla annetun hoidon kustannusten korvausperusteiden muutoksesta Ahvenanmaan maakunnalle aiheutuvien kustannusten suuruuden. Sitä, miten summat on tarkoitus siirtää Ahvenanmaalle, ei kerrota. Esitys on siis puutteellisesti valmisteltu sen Ahvenanmaata koskevien vaikutusten osalta.

Yhteenveto
Yllä mainitun perusteella maakunnan hallitus on sitä mieltä, että:

- valtakunnalla on edelleen perustuslaillinen vastuu valvoa, että ahvenanmaalaisille taataan samanlaiset sosiaaliturvajärjestelmät kuin muillekin suomalaisille, joko sosiaalivakuutuksella tai sen korvaavalla lainsäädännöllä,
- valtakunta ei voi yksipuolisesti omiin terveyden- ja sairaanhoidon uudelleenorganisointisuunnitelmiinsa perustuen muuttaa perustavanlaatuisia turvajärjestelmiä, jotka nykyisin kuuluvat sosiaaliturvaan, ja jotka voimassa olevan itsehallintolain mukaan kuuluvat valtakunnan lainsäädäntö- ja hallintotoimivaltaan,
- lakiehdotuksen vaikutuksia Ahvenanmaan maakunnalle ei ole selvitetty, ja että
- lakiehdotusta ei nykyisellään siten voi hyväksyä.

Maakunnan hallitus toteaa lopuksi olevansa edelleen valmis käymään vuoropuhelua sosiaali- ja terveysministeriön kanssa ja etsimään ratkaisuja lakiehdotuksesta esiin tuotuihin puutteisiin.

Maakuntaneuvos Katrin Sjögren

Ministeri Wille Valve

TIEDOKSI: Itsehallintopoliittinen lautakunta
Sosiaali- ja terveysministeriö
Oikeusministeriö
Kansanedustaja Mats Löfström